

Міністерство освіти і науки України
Кіровоградська льотна академія Національного авіаційного університету
Кафедра менеджменту, економіки та права

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник начальника академії
навчальної та наукової роботи

3

Д.М. Обідін

31 серпня 2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПП 1.6. Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств на міжнародних ринках

Галузь знань 0306 «Менеджмент і адміністрування»
спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»
спеціалізація «Менеджмент міжнародного авіаційного туризму»
факультет менеджменту

Робоча програма „ Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств на міжнародних ринках ” для студентів за спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціалізація «Менеджмент міжнародного авіаційного туризму».31 серпня 2015 року – 15 с.

Розробники: Ткаченко Н.В., ст. викладач кафедри менеджменту та економіки

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри менеджменту та економіки.
Протокол від 31 серпня 2015 року № 1.

Завідувач кафедри менеджменту та економіки _____ А.В.Залевський

31 серпня 2015 року

Схвалено методичною радою факультету менеджменту за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент»
Протокол від 31 серпня 2015 року № 1.

31 серпня 2015 року Голова _____ А.В.Залевський.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» Напрямок підготовки 6.030601 «Менеджмент»	За вибором	
Змістових модулів - 2	спеціальність «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» спеціалізація «Менеджмент міжнародного авіаційного туризму»	Рік підготовки:	
		5-й	5-й
Загальна кількість годин - 45		Семестр	
		9-й	9-й
Тижневих годин для денної форми навчання:	Освітньо-кваліфікаційний рівень: спеціаліст	Лекції	
		16 год.	2 год.
аудиторних – 2 год. само		Практичні	
		16 год.	2 год.
стійної роботи студента – 0,8 год.		Самостійна робота	
		13 год.	41 год.
		Вид контролю: диференційований залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять та самостійної і індивідуальної роботи до загальної кількості годин:

для денної форми навчання – 0,71 : 0,29

для заочної форми навчання – 0,09 : 0,91

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни „Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств на міжнародних ринках” є ознайомлення студентів з теоретичними аспектами конкуренції; її сутністю і факторами, що впливають на конкурентоспроможність туристичних підприємств; показниками та методами оцінки конкурентоспроможності туристичних підприємств для подальшого застосування здобутих знань у практичній діяльності.

Основним завданням дисципліни „Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств на міжнародних ринках” є визначення основних важелів впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства для здобуття конкурентних переваг і запобігання втрати конкурентних позицій на ринку туристичних послуг.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- сутність та функції конкуренції;
- методи конкурентної боротьби;
- механізм дії конкурентних сил;
- фактори впливу на рівень конкуренції;
- головні причини втрати конкурентних позицій;
- критерії оцінки рівня конкурентоспроможності туристичного підприємства;

- методику розрахунку економічної безпеки туристичного підприємства;
- методику оцінки конкурентної позиції на ринку туристичних послуг.

вміти:

- розраховувати показники обсягів туристичних послуг;
- розраховувати показники якості та ефективності туристичного виробництва;
- вільно орієнтуватися в теоретичних проблемах конкурентоспроможності;
- використовувати методи оцінки рівня конкурентоспроможності туристичного підприємства;
- оцінювати й прогнозувати ймовірність банкрутства туристичного підприємства;
- знаходити шляхи підвищення ефективності господарювання.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Теоретичні аспекти конкуренції та конкурентоспроможності туристичних підприємств.

Тема 1. Конкуренція і конкурентоспроможність підприємств в ринковій економіці.

Сутність конкуренції та умови її існування. Основні показники стану ринку. Значення конкуренції. Поняття і критерії конкурентоспроможності. Функції конкуренції.

Тема 2. Основні моделі ринку та методи ведення конкурентної боротьби.

Основні моделі ринку і їх характеристика: чиста конкуренція, олігополія, монополія, чиста монополія. Досконала і недосконала конкуренція. Методи ведення конкурентної боротьби. Цінові методи: явні і приховані. Нецінові методи: законні, незаконні.

Тема 3. Моніторинг факторів конкурентного середовища підприємств.

Конкурентне середовище підприємства та оцінка його факторів. Оцінка ринкової частки підприємства і інтенсивності конкуренції. Конкурентні сили та оцінка їх впливу. Міжнародне та національне регулювання діяльності туристичних підприємств.

Тема 4. Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств.

Проблеми управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств. Основні напрямки і підходи до оцінки конкурентоспроможності. Конкурентні переваги і ключові фактори успіху туристичних підприємств.

Змістовий модуль 2. Оцінка та аналіз конкурентоспроможності туристичних підприємств.

Тема 5. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичного підприємств на міжнародних ринках.

Показники конкурентоспроможності туристичних підприємств. Сервіс як критерій якості туристичної продукції. Собівартість послуг та цінова політика туристичних підприємств. Технічний рівень туристичних підприємств. Персонал та його компетенція. Система сервісного обслуговування туристів. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародних ринках. Утримання конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародних ринках. Класифікація ключових чинників успіху туристичних підприємств на міжнародних ринках.

Тема 6. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних підприємств.

Методика розрахунку економічної безпеки туристичних підприємств. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних компаній. Метод різниць, метод рангів, метод балів. Діагностика кризового стану туристичних підприємств. Розрахунок вірогідності банкрутства.

Тема 7. Конкурентні стратегії туристичних підприємств як основа отримання конкурентних переваг.

Конкурентні стратегії їх види та характеристики. Стратегія туристичних підприємств згідно з моделлю конкурентних сил. Стратегія туристичних підприємств згідно з матрицею конкурентних переваг. Модель реакції конкурентів як основа формування поточної стратегії.

Тема 8. Консолідація, інтеграція та диверсифікація туристичної галузі, як стратегія підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств.

Сутність та мета консолідації та інтеграції туристичної галузі. Диверсифікація туристичної галузі, її сутність та мета застосування. Типи диверсифікації.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		о	л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1 Теоретичні аспекти конкуренції та конкурентоспроможності туристичних підприємств.													
Тема 1. Конкуренція і конкурентоспроможність підприємств в ринковій економіці.	4	2	2	-			1	7	2				5
Тема 2. Основні моделі ринку та методи ведення конкурентної боротьби.	4	2	2	-			1	5					5
Тема 3. Моніторинг факторів конкурентного середовища підприємств.	4	2	2	-			2	5					5
Тема 4. Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств.	4	2	2				2	6					6
Змістовий модуль 2. Оцінка та аналіз конкурентоспроможності туристичних підприємств.													
Тема 5. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичного підприємств на міжнародних ринках.	4	2	2	-			2	5					5
Тема 6. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних підприємств.	4	2	2	-			2	7		2			5
Тема 7. Конкурентні стратегії туристичних підприємств як основа отримання конкурентних переваг.	4	2	2	-			2	5					5
Тема 8. Консолідація, інтеграція та диверсифікація туристичної галузі, як стратегія підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств.	4	2	2	-			1	5					5
Усього годин з дисципліни	45	16	16	-			13	45	2	2	-	-	41

5. Темі лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

Змістовий модуль 1 Теоретичні аспекти конкуренції та конкурентоспроможності туристичних підприємств.

1	Тема 1. Конкуренція і конкурентоспроможність підприємств в ринковій економіці. 1.1. Сутність конкуренції та умови її існування. 1.2. Основні показники стану ринку. 1.3. Функції та значення конкуренції.	2
2	Тема 2. Основні моделі ринку та методи ведення конкурентної боротьби. 2.1. Основні моделі ринку і їх характеристика. 2.2. Досконала і недосконала конкуренція. 2.3. Методи ведення конкурентної боротьби.	2
3	Тема 3. Моніторинг факторів конкурентного середовища підприємств. 3.1. Конкурентне середовище підприємства та оцінка його факторів. 3.2. Оцінка ринкової частки підприємства. 3.3. Конкурентні сили та оцінка їх впливу. 3.4. Міжнародне та національне регулювання діяльності туристичних підприємств.	2
4	Тема 4. Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств. 4.1. Проблеми управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств. 4.2. Основні напрямки і підходи до оцінки конкурентоспроможності. 4.3. Конкурентні переваги і ключові фактори успіху туристичних підприємств.	2

Змістовий модуль 2. Оцінка та аналіз конкурентоспроможності туристичних підприємств.

5	Тема 5. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичного підприємств на міжнародних ринках. 5.1. Показники конкурентоспроможності туристичних підприємств. 5.2. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародних ринках. 5.3. Утримання конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародних ринках. 5.4. Класифікація ключових чинників успіху туристичних підприємств на міжнародних ринках.	2
6	Тема 6. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних підприємств. 6.1. Методика розрахунку економічної безпеки туристичних підприємств. 6.2. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних компаній. 6.3. Діагностика кризового стану туристичних підприємств. 6.4. Розрахунок вірогідності банкрутства.	2
7	Тема 7. Конкурентні стратегії туристичних підприємств як основа отримання конкурентних переваг. 7.1. Конкурентні стратегії їх види та характеристики. 7.2. Стратегія туристичних підприємств згідно з моделлю конкурентних сил. 7.3. Стратегія туристичних підприємств згідно з матрицею конкурентних переваг. 7.4. Модель реакції конкурентів як основа формування поточної стратегії.	2
8	Тема 8. Консолідація, інтеграція та диверсифікація туристичної галузі, як стратегія підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств. 8.1. Сутність та мета консолідації та інтеграції туристичної галузі. 8.2. Диверсифікація туристичної галузі, її сутність та мета застосування. 8.3. Типи диверсифікації.	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1 Теоретичні аспекти конкуренції та конкурентоспроможності туристичних підприємств.		
1	Тема 1. Конкуренція і конкурентоспроможність підприємств в ринковій економіці. 1.1. Сутність конкуренції та умови її існування. 1.2. Основні показники стану ринку. 1.3. Функції та значення конкуренції.	2
2	Тема 2. Основні моделі ринку та методи ведення конкурентної боротьби. 2.1. Основні моделі ринку і їх характеристика. 2.2. Досконала і недосконала конкуренція. 2.3. Методи ведення конкурентної боротьби.	2
3	Тема 3. Моніторинг факторів конкурентного середовища підприємств. 3.1. Конкурентне середовище підприємства та оцінка його факторів. 3.2. Оцінка ринкової частки підприємства. 3.3. Конкурентні сили та оцінка їх впливу. 3.4. Міжнародне та національне регулювання діяльності туристичних підприємств.	2
4	Тема 4. Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств. 4.1. Проблеми управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств. 4.2. Основні напрямки і підходи до оцінки конкурентоспроможності. 4.3. Конкурентні переваги і ключові фактори успіху туристичних підприємств.	2
Змістовий модуль 2. Оцінка та аналіз конкурентоспроможності туристичних підприємств.		
5	Тема 5. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичного підприємств на міжнародних ринках. 5.1. Показники конкурентоспроможності туристичних підприємств. 5.2. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародних ринках. 5.3. Утримання конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародних ринках. 5.4. Класифікація ключових чинників успіху туристичних підприємств на міжнародних ринках.	2
6	Тема 6. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних підприємств. 6.1. Методика розрахунку економічної безпеки туристичних підприємств. 6.2. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних компаній. 6.3. Діагностика кризового стану туристичних підприємств. 6.4. Розрахунок вірогідності банкрутства.	2
7	Тема 7. Конкурентні стратегії туристичних підприємств як основа отримання конкурентних переваг. 7.1. Конкурентні стратегії їх види та характеристики. 7.2. Стратегія туристичних підприємств згідно з моделлю конкурентних сил. 7.3. Стратегія туристичних підприємств згідно з матрицею конкурентних переваг. 7.4. Модель реакції конкурентів як основа формування поточної стратегії.	2
8	Тема 8. Консолідація, інтеграція та диверсифікація туристичної галузі, як стратегія підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств.	2

- 8.1.Сутність та мета консолідації та інтеграції туристичної галузі.
 8.2.Диверсифікація туристичної галузі,її сутність та мета застосування.
 8.3.Типи диверсифікації.

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1 Теоретичні аспекти конкуренції та конкурентоспроможності туристичних підприємств.		
1	Тема 1.Конкуренція і конкурентоспроможність підприємств в ринковій економіці. 1.1.Дайте визначення поняття « конкуренція». 1.2.Назвіть головні умови існування конкуренції. 1.3.Визначте основні показники стану ринку туристичних послуг на прикладі України та інших держав. 1.4. Дайте визначення поняття « конкурентоспроможність». 1.5.Назвіть основні функції конкуренції.	1
2	Тема 2.Основні моделі ринку та методи ведення конкурентної боротьби. 2.1.Назвіть основні моделі ринку і дайте їх характеристику. 2.2.Охарактеризуйте досконалу і недосконалу конкуренцію. 2.3.Назвіть методи ведення конкурентної боротьби, поясніть їх сутність. 2.4.Охарактеризуйте особливості конкуренції у сфері туристичних послуг. 2.5.Поясніть чим відрізняється явна і прихована цінова конкуренція.	1
3	Тема 3. Моніторинг факторів конкурентного середовища підприємств. 3.1.Охарактеризуйте фактори конкурентного середовища туристичного підприємства. (На прикладі діючих туристичних фірм) 3.2.Дайте характеристику різним методам розрахунку ринкової частки підприємства. 3.3.Розкрийте сутність конкурентних сил та дайте оцінку їх впливу на ринок туристичних послуг. 3.4.Доведіть необхідність міжнародного та національного антимонопольного регулювання діяльності туристичних підприємств. 3.5.Охарактеризуйте основні законодавчі акти, що регламентують порядок конкурентної поведінки туристичної фірми.	2
4	Тема 4. Управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств. 4.1.Дайте визначення поняттю « управління конкурентоспроможністю» 4.2.Охарактеризуйте основні проблеми управління конкурентоспроможністю туристичних підприємств. 4.3.Дайте характеристику основним і напрямкам і підходам до оцінки конкурентоспроможності. 4.4.Назвіть конкурентні переваги і ключові фактори успіху провідних туристичних підприємств. 4.5.Розкрийте сутність поняття «ключові фактори успіху»,охарактеризуйте їх типи.	2
Змістовий модуль 2. Оцінка та аналіз конкурентоспроможності туристичних підприємств.		
5	Тема 5. Діагностика конкурентних сил та конкурентних переваг туристичного підприємств на міжнародних ринках. 5.1. Визначте основні показники конкурентоспроможності туристичних підприємств. 5.2.Охарактеризуйте дію конкурентних сил та конкурентних переваг туристичних підприємств на прикладі існуючих туристичних фірм.	2

	5.3. Назвіть основні шляхи утримання конкурентних переваг туристичних підприємств на міжнародних ринках. 5.4. Наведіть приклади ключових чинників успіху діючих туристичних підприємств. 5.5. Поясніть у чому полягає конкурентна сила постачальників та споживачів на ринку туристичних послуг.	
6	Тема 6. Методи оцінки конкурентоспроможності туристичних підприємств. 6.1. Розкрийте сутність поняття «економічна безпека» та поясніть методіку розрахунку економічної безпеки туристичних підприємств. 6.2. Поясніть сутність методів оцінки конкурентоспроможності туристичних компаній: метод різниці; метод рангів. Наведіть приклади їх практичного застосування. 6.3. Розкрийте механізм діагностики кризового стану туристичних підприємств. Поясніть мету оцінки. 6.4. Назвіть основні симптоми втрати конкурентних позицій туристичних підприємств. Наведіть приклади. 6.5. Поясніть сутність поняття «банкрутство» та розкрийте механізм розрахунку вірогідності банкрутства.	2
7	Тема 7. Конкурентні стратегії туристичних підприємств як основа отримання конкурентних переваг. 7.1. Назвіть види конкурентних стратегій і дайте характеристику стратегії оптимальних витрат і диференціації. 7.2. Поясніть сутність стратегії туристичних підприємств згідно з моделлю конкурентних сил. 7.3. Розкрийте сутність стратегії туристичного підприємства згідно з матрицею конкурентних переваг. 7.4. Назвіть основні етапи аналізу реакції конкурентів як основу формування поточної стратегії. 7.5. Поясніть які стратегічні дії направлені на захист ринкової частки туристичного підприємства.	2
8	Тема 8. Консолідація, інтеграція та диверсифікація туристичної галузі, як стратегія підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств. 8.1. Розкрийте сутність та визначте мету консолідації та інтеграції туристичної галузі. 8.2. Розкрийте сутність диверсифікація туристичної галузі. Наведіть приклади. 8.3. Назвіть типи диверсифікації. Наведіть приклади. 8.4. Поясніть сутність «другого типу» диверсифікації, наведіть приклади переваг, що отримує туристичне підприємство у разі його застосування. 8.5. Розкрийте сутність «четвертого типу» диверсифікації, наведіть приклади його практичного застосування сучасними туристичними підприємствами.	1

8. Індивідуальні завдання

Оцінка конкурентоспроможності туристичної фірми.

На підставі статистичних даних щодо ринку туристичних послуг, а також даних бухгалтерського обліку туристичних підприємств, що входять до однієї стратегічної групи, оцінити конкурентні позиції обраного туристичного підприємства. Для виконання індивідуального завдання необхідно здійснити:

1. вибір маршрутів подорожей;
2. аналіз обраного маршруту;
3. вивчення конкурентів що експлуатують тіж самі маршрути;

4. вибір найбільш конкурентоспроможного туристичного підприємства в якості бази для порівняння;
5. визначення необхідних груп параметрів, які підлягають оцінюванню (ціна, якість);
6. визначення одиничних показників за відповідними групами параметрів (тарифи, сервіс);
7. вибір методик розрахунків,
8. визначення та аналіз зведених показників;
9. розрахунок інтегрального показника конкурентоспроможності підприємства;
10. розробка стратегії підприємства відносно подальшої експлуатації туристичного маршруту, розробка заходів щодо підвищення конкурентоспроможності, або недоцільності та припинення подорожей на даному маршруті.

При оцінюванні конкурентоспроможності туристичного підприємства необхідно враховувати стратегію основних конкурентів.

Як правило при оцінюванні стратегії основних конкурентів аналізують:

1. Які головні чинники конкурентоспроможності цих компаній?
2. Яка практика компаній-конкурентів в рекламі та стимулюванні збуту?
3. Який рівень сервісу та які додаткові послуги пропонують конкуренти?

9. Методи навчання

При вивченні курсу використовуються наступні методи навчання:

9.1. Аудиторні методи навчання:

9.1.1. Лекційні:

- ◆ конспектування лекцій;

9.1.2. Практичні:

- ◆ діагностування якості навчальної діяльності:

- *за груповими завданнями самостійної підготовки:*

- засвоєння знань лекційного матеріалу (експрес-контроль);

- опрацювання питань самостійної підготовки;

- *за індивідуальними завданнями самостійної підготовки (виконання домашньої контрольної роботи):*

- аналіз ключових понять термінологічного словника з курсу;

- виконання індивідуальних завдань;

- реферування наукових статей з проблематики курсу;

- підготовка наукових робіт;

- ◆ проведення контрольних заходів (поточний, модульний, підсумковий контроль):

- діагностичне тестування;

- письмове опитування;

- розв'язання типових задач/ситуаційних вправ;

- рішення творчих завдань (нестандартних задач/ситуаційних вправ).

- ◆ поточне консультування з проблематики курсу.

9.2. Методи самостійної підготовки:

- ◆ опрацювання матеріалів з підготовки до лекційних занять;

- ◆ вивчення (опрацювання та конспектування) теоретичного навчального матеріалу для самостійної підготовки;

- ◆ аналіз ключових понять термінологічного словника з курсу;

- ◆ виконання індивідуальних завдань (аналітичних записок, оглядів, повідомлень, анотацій, аналізів, тематичних рефератів, розробка схем, моделей, структур тощо);

- ◆ участь в діяльності наукових гуртків і проблемних науково-дослідних груп профільного спрямування;

- ◆ участь у проведенні науково-дослідних робіт з проблематики курсу;
- ◆ реферування наукових статей з проблематики курсу;
- ◆ підготовка наукових робіт (доповідей, тез доповідей на конференцію, наукових статей, робіт на конкурс тощо);
- ◆ участь у науково-практичних конференціях, олімпіадах, конкурсах тощо.
- ◆ виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань/навчальних проектів;
- ◆ опрацювання матеріалів з підготовки до проведення контрольних робіт:
 - тестових завдань;
 - контрольних питань;
 - типових задач/ ситуаційних вправ;
 - творчих завдань (нестандартних задач/ситуаційних вправ).

10. Методи контролю

10.1. Контроль успішності та якості навчання здійснюється за допомогою рейтингової системи оцінювання, яка передбачає наступні контрольні заходи:

- поточний контроль (за темами);
- модульний контроль (за модулями – одним чи кількома змістовними модулями (2 модульних контролі з дисципліни);
- підсумковий (семестровий) контроль (за навчальним курсом).

◆ Навчальні досягнення курсанта оцінюються за 100-бальною шкалою успішності на основі рівномірного розподілу балів за видами виконуваних робіт згідно за змістовними модулями курсу – модульно-заліковим планом (11а – для денної форми навчання, 11б – для заочної форми навчання).

10.2. Поточний контроль успішності навчання (за темами) здійснюється за всіма видами навчальної роботи, проводиться на практичних заняттях з відповідних тем дисципліни і передбачає виконання поточної контрольної роботи і діагностування якості навчальної діяльності за видами самостійної підготовки: контроль засвоєння знань за лекційним модулем і модулем самостійної роботи та перевірку домашньої індивідуально-творчої контрольної роботи за індивідуальним і науковим модулями навчальної діяльності курсанта.

◆ **Поточна оцінка успішності навчання** (за темами) визначається за 100-бальною шкалою як сума балів за виконання контрольних завдань для поточного контролю успішності (поточної контрольної роботи) – 40 балів і результатів діагностування якості самостійної підготовки – 60 балів (контроль знань за темою – 20 балів і домашня індивідуально-творча контрольна робота – 40 балів).

◆ Оцінка успішності навчання за змістовними модулями визначається за 100-бальною шкалою як середня поточних оцінок успішності навчання за темами, які складають даний змістовий модуль.

◆ Акумуляована модульна оцінка успішності навчання (бальна оцінка за модуль, за яким проводиться модульний контроль) визначається за 100-бальною шкалою як середня оцінок успішності навчання за змістовними модулями, які складають даний модуль/середня поточних оцінок успішності навчання за темами модуля.

◆ У випадку, якщо акумульована модульна оцінка успішності навчання складає не менше 60% (60 балів), відповідний модуль за бажанням курсанта може бути зарахований автоматично, без проведення модульного контролю. В іншому випадку проводиться модульний контроль.

10.3. Підсумковий контроль успішності навчання (за курсом) проводиться на спеціально визначених практичних заняттях або організується іншим чином і передбачає проведення підсумкової контрольної роботи з урахуванням акумульованої підсумкової оцінки успішності навчання.

◆ Контрольна підсумкова оцінка успішності навчання (за результатами проведення підсумкового контролю) визначається за 100-бальною шкалою як сума балів за виконання

контрольних завдань для підсумкового контролю – 40 балів і 60% акумульованої підсумкової оцінки успішності навчання – 60 балів.

◆ Залікова **підсумкова оцінка успішності навчання** визначається за 100-бальною шкалою як краща (з більшою кількістю балів) з акумульованої чи контрольної підсумкових оцінок успішності навчання.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

11а) денна форма навчання

Змістові модулі (ЗМ)		Теми		Залікові модулі (ЗкМ) за видами робіт та розподіл балів, що присвоюються курсантам								Сума балів за видами за темами та загальнонавчальної діяльності курсанта							
				<i>Аудиторна робота</i>				<i>Самостійна підготовка (СРС)</i>											
				ЗкМ1		ЗкМ2		ЗкМ3		ЗкМ4			ЗкМ5						
				<i>Лекційні заняття</i>		<i>Практичні заняття</i>		<i>Самостійна робота</i>		<i>Індивідуальна робота</i>			<i>Наукова робота</i>						
				Експрес-контроль знань лекційного матеріалу		Поточне діагностичне тестування		Поточне письмове опитування		Розв'язання типових задач/ситуаційних вправ			Опрацювання питань самостійної підготовки		Виконання творчих завдань (задач/вправ)		Термінологічний аналіз ключових понять		Виконання індивідуальних завдань
ЗМ1	Т1	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
	Т2	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
	Т3	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
	Т4	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
ЗМ2	Т5	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
	Т6	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
	Т7	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
	Т8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
Всього (загальна середня к-ть балів)		10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	100						
Підсумковий контроль																			

11б) заочна форма навчання

		Залікові модулі (ЗкМ) за видами робіт та розподіл балів, що присвоюються слухачам								Сума балів
		<i>Аудиторна робота</i>				<i>Самостійна підготовка (СРС)</i>				
		ЗкМ1		ЗкМ2		ЗкМ3, ЗкМ4, ЗкМ5				
		<i>Лекційні заняття</i>		<i>Практичні заняття</i>		<i>Виконання модульної контрольної роботи</i>				

Змістові модулі, теми							
	Фгядодво-установочна лекція (відвідування, конспектування, активність, мислення, засвоєння)	засвоєння)активність, мислення, Установочно-консультативне практичне заняття (відвідування, записування,	Письмове опитування	Діагностичне тестування	Розв'язання типових задач/ситуаційних вправ	Виконання творчих завдань (задач/вправ)	за видами навчальної діяльності слухача заочної форми навчання
1, 2 (1-6)	5	5	10	10	10	10	50
3, 4 (7-13)	5	5	10	10	10	10	50
Всього балів	10	10	20	20	20	20	100
Підсумковий контроль							

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82 - 89	B	добре	
75 - 81	C		
68 - 74	D	задовільно	
60 - 67	E		

35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

12.1. Опорний конспект лекцій та матеріали для самостійної підготовки з дисципліни.

12.2. Друкований та інтерактивний (електронний) комплекси навчально-методичного забезпечення дисципліни, які містять:

- навчальну і робочу програми дисципліни,
- завдання для експрес-контролю якості засвоєння знань,
- термінологічний словник ключових понять з курсу,
- перелік індивідуальних завдань,
- тематику навчальних науково-дослідних проектів,
- комплекти контрольних питань,
- тестових завдань,
- типових задач,
- творчих завдань з дисципліни.

12.3. Комп'ютерні програми:

- текстовий процесор MS Word;
- табличний процесор MS Excel;
- пакет демонстраційної графіки MS Power Point;
- Web-браузери Internet Explorer, Mozilla Firefox, Opera;
- універсальна система перевірки знань "Конструктор тестів".

13. Рекомендована література

Базова

1. Азоев Г.А. Конкуренция: анализ, стратегия и практика. - М., 1996.
2. Балабанов И.Т. Основы финансового менеджмента. -М.: Финансы и статистика, 1994.
3. Балабанова Л.В.Управління конкурентоспроможністю підприємств.-К.,2009
4. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа. -М.,1993.
5. Ушакова Н.Н. Кукурудза Л.А. Экономическая стратегия деятельности торгового предприятия в условиях рыночной экономики. -К., 1993.

Допоміжна

1. Васильева Н.Э. Формирование цены в рыночных условиях. -М.,1995.
2. Ефимова О.В. Финансовый анализ. -М.: Бухучет, 1996.
3. Жигалов В.Г. Эффективность трудовых ресурсов. - М., 1992.
4. Кабанов А.О. Инновационный процесс и эффективность новой техники. -К., 1994.
5. Казанцев А.К., Подлесных В.И., Серова Л.С. Практический менеджмент. -М., 1998.
6. Кинг К., Климонд Д. Стратегическое планирование и хозяйственная политика. -М., 1992.
7. Мних Є.В. Економічний аналіз на промисловому підприємстві. -К., 1996
8. Николаева С.А. Принципы формирования и калькулирования себестоимости. -М.: Аналитика-пресс, 1997.
9. Николаева С.А. Особенности учета затрат в условиях рынка:
10. система «директ-костинг». -М.: Финансы и статистика, 1993.
11. Олійник С.У. Стратегія і тактика діяльності промислового підприємства в умовах ринку. -К., 1996.
12. Палий В.Ф., Вил Р.В. Управленческий учет. -М.: Инфра -М, 1997.
13. Родионова В.М. Федотова М.А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. -М.: Перспектива, 1995.

14. Райзберг Б.А. и др. Современный экономический словарь. -М.: Инфра, 1996.
15. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия.-Минск, 1998.
16. Экономика предприятия / Под ред. В.Я. Хрипаг. -Минск 1997.
17. Шиен Д.К., Сингел Д. Методы управления стоимостью и анализа затрат. -М., 1996.
18. Яругова А. Управленческий учет. -М.: Финансы и статистика 1991.